

Vélemény

Stefka István

A liberális sajtópia átrendeződése?

Összeomlott egy hazugságvár: nemcsak jobboldali lapok lehetnek veszteségesek, hanem liberális szellemiségűek is

Úgy látszik, még mindig nem ültek el azok a sajnálkozó hullámok, amelyek a Kurír című liberális bulvárlap megszűnését vagy a hasonló szellemiségű Magyar Narancs (MaNes) valóságos piacra lökődését követték. A szociálliberális szerepkör fölényes túlereje mellett már csak természetes, a „közszolgálati” és kereskedelmi televíziókban, a „közszolgálati” rádióban egymást érték azok a beszélgetések, műsorok, amelyek „politikai nyomásról”, „boszorkányüldözésről”, illetve a „sajtószabadság megszüntetéséről” papoltak. Szinte természetes volt az is, hogy ezek a szigorúan szakmai jellegű háttérbeszélgetések mindenről szóltak, csak egyvalamiről nem: a témában megnyilatkozó jeles személyiségek idevonatkozó dicsőimnuszairól, amelyek korábban a piac kizárólagos törvényeit illették a sajtóéletben is.

Most, hogy az évekig mesterségesen fenntartott liberális sajtópia kiderült, hogy nincs, mert azt nem a piac, hanem a közönséges politikai érdek tartotta életben, számos közéleti személy és ismert véleményformáló rögvessz premisszát váltott. Most már nem az számít, amit évekig hallhattunk tőlük – mondjuk a Pesti Hírlap, a Pest Megyei Hírlap, a Heti Magyarország vagy éppen az Új Magyarország gyors megszüntetésekor – hogy lám, amelyek lap nem piacképes, annak egy ültő helyében meg kell szűnnie. Nem, ilyen álláspontokat manapság már kevésbé hallani a baloldali féltékenyek. Mert a kormányváltással, úgy tűnik, a sajtópia liberális elvei is alaposan megváltoztak egyeseknél. Végeredményben az így is meggyőző arányban túlsúlyban maradt, úgynevezett szociálliberális médiáról van szó, ahol már nincsenek piaci törvényszerűségek, s ha mégis, azok legalábbis rugalmasan kezelendők. Inkább csak kétségbeesett szidalmak (a piac ellen, „kormány” álnéven) és figyelemre méltó szolidaritási hullámok (a haverok piacképtelen bulija mellett), amelyek a jobboldal sajtóhirdetési embargóval, illetve egyéb gazdasági eszközökkel való grandiózus ellehetetlenítésekor – még 1994-ben – egyetlen percig sem volt tapasztalható részükről.

Nos, ezért sem hihető az alábbi részlet a szintúgy liberális Magyar Hírlap egyik számából:

„A rendszerváltás utáni szabad sajtó egyik legszínvonalasabb lapja, a politikailag független, merészen szókimondó, a hazai újságírás stílusát, nyelvezetét is megújító Magyar Narancs (MaNes) végveszélyben van. Gazdasági ellehetetlenülését csak az olvasókkal együtt lehet megakadályozni, ha a MaNes – s vele a hazai sajtószabadság – védelmében összefognak...” – így az oly drámai felhívás egy részlete. Hozzáteve még azt, hogy az olvasók előfizetéseikkel járuljanak hozzá a mentőakcióhoz.

Érdekes. Az már nem, hogy az elmúlt években egyetlen ilyen hősi kiállást sem olvashattunk ugyanitt. De máshol sem. Egyáltalán: sehol sem az írott médiában. A mostani sem annak szól, aminek látszik: lényegében nem egyéb, mint egy erejét s befolyását némileg korlátozni velő balliberális értelmiségi csoport egyszere, ám annál érdekesebb politikai kísérlete.

A magam részéről természetesen nem örülök annak, hogyha bármilyen újság megszűnik. Ezen nincs mit örvendezni. Hiszen ilyenkor az ott dolgozó emberek és családjaik egzisztenciája kerül veszélybe. Mit tehet erről az a gyermek, akinek esetleg majd nélkülöznie kell, le kell mondania sok mindenről? (Ami persze elég nehezen képzelhető el az ex-Kurír főszerkesztő, Szűcs Gá-

bor elegáns Jaguar Sovereign gépkocsija láttán, nemde?) Ha valaki, hát én tudom – sok más újságíró társammal együtt –, mit jelent a munkanélküliség és a létbizonytalanság: amikor beindult a baloldali daráló, s szőnyegbombázással a Magyar Televízióból több mint százan kerültek az utcára. Kényszernyugdíjba. Vagy a pályán kívülre, tehát: sehová. Nem kerültek el sorsukat az akkori ellenzéki vagy polgári beállítottságú lapok sem.

Megszűntek.

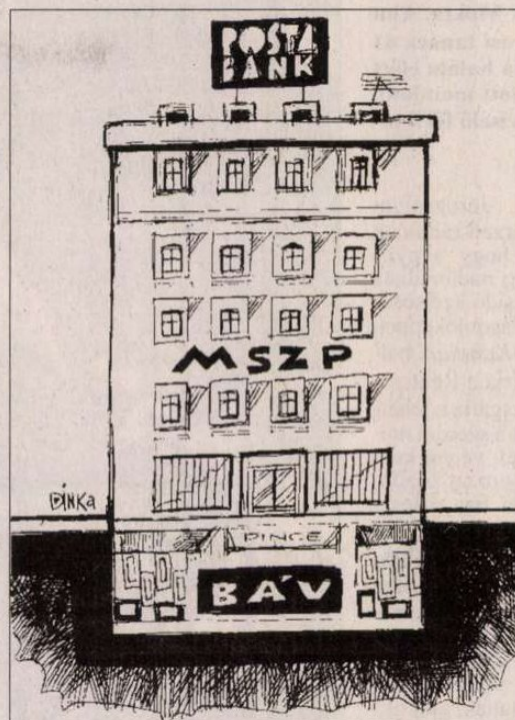
Hirdetés-, reklámvonással, a lapterjesztés visszafogásával egyszerűen elnyomították őket.

Szerintem ez volt az igazi politikai, állami beavatkozás, a sajtószabadság lábba tiprása. Nem véletlen, hogy a Horn–Kuncze-sajtó korszakának három évét a Freedom House jelentése – amely a világ országainak sajtószabadságát vizsgálja – Magyarországot a sajtószabadság tekintetében csak „részben szabadnak” tartotta. De természetesen mindez akkor senkit sem érdekelt. A mostani szolidaritáshősök közül pedig a legkevésbé.

Éljen a kettős mérce, a kettős morál, ugye, kedves kollégák, kedves MÚOSZ–Kereszty–Wisinger érdekvélem! Nem gondolják, hogy kissé hamisan csenge-nek az egyébként rokonszenves érvek? Talán nem érzik annak egyoldalúságát, amely érvelési technikájukat sok esetben annyira meghatározza? Nem sejtik, mennyire komikus eljátszani azt a szerepet most, amelyet nemrég még önként utasítottak el a leghatározottabban? Talán mert csorbulna újságíróként a teljes erőfőlényük? Nem is értem egyébként: én a szociálliberális tábor helyében elégedetten üldögélnék babrjaimon, hiszen változatlanul kényelmes erőpozíciók birtokában lennék. Úgy látszik, az egészséges önmérséklet is kiment már a divatból. Vagy balliberális barátainknak már semmi sem elég. (Valószínűleg ezért is kell szinte naponta szidalmazniuk lapunkat vagy a Magyar Nemzetet.)

De valójában miről is van szó a Kurír, a Magyar Narancs és más, olyan lapok esetében, amelyeket a Postabank és a Soros Alapítvány „önzetlen” kurátorai lélegeztetett és lélegeztet – részben – mindmostanáig? Mindenekelőtt szétpukkadt egy léggömb, összedől egy hazugságvár: nemcsak jobboldali újság lehet veszteséges, hanem liberális beállítottságú is. Miután a Postabank beszüntette a nevezett újságok közpénzéből való kiadását, rögtön kiderült: önerőből még nullszaldósan sem tudnának megjelenni. Például a Kurír több mint 300 millió veszteséget halmozott fel, és a magyar államnak körülbelül napi egymillió forintjába került. Kiderült az is, hogy nem az olvasók, nem a piac és a szakmai kitűnőségek tartották fenn e lapokat, hanem álcázott, bűjtatott formában közpénzen, vagyis állami dotációval a Postabank holding. (Amelynek botrányosan leszerepelt elnök-vezérigazgatója jelenleg külföldön tartózkodik.)

Hát igen. Nem kellett volna azt állítani, hogy a lap-példányszámot a piac dönti el, a reklám és a hirdetés „oda megy” a politikától függetlenül, amelyet a legtöbbnek olvasnak. Régebben is tudtuk, ma is tudjuk, hogy az újsághirdetés, az újságreklám, amely az igazi nagy pénzt hozza a lapnak, valójában politikailag orientált. Főként egy olyan időszakban – amely az elmúlt négy évet jellemezte – ahol nem a több-, hanem inkább két-párti demokrácia érvényesült. (72%-os totális parlamenti többség, miégyben.) Tudna mesélni a Pesti Hírlap volt főszerkesztője, aki a Demokratá jelenlegi főszerkesztője, a volt Új Magyarország szerkesztője, avagy jómagam, ugyan miért bojkottálták a szocialista-liberális kormányzás alatt hirdetések, reklámok megvonásával

Bérpalota a pincétől a padlásig DINKARIKATÚRA

ezeket a lapokat?! Banki támogatás szóba se jöhetett. Májig emlékezetes, amikor hirdetésekért kuncsorogtam az Ez a Hét című lapnak, hogy meg lehessen élni az újságírásból, akkor az egyik országos nagyvállalat elnök-vezérigazgatója szó szerint ezt mondta: „...Pista, neked szívesen adnék hirdetéseket, de ha megtenném, nemcsak az állásommal játszanék, hanem a vállalatomat is tönkretenném.”

Hát így nézett ki a szabad piac. Egy úgymond parlamentáris demokráciában. És erről az állapotról akkor senki nem volt hajlandó még csak tudomást sem venni. A bajok persze nem csak itt keresendők. Hanem abban a szemléletben is – ebben a Kurír élen járt –, amiben a rendszerváltás után a tényújságírást felváltotta a rágalomújságírás. Egyes újságokban megalakultak – a szakmában jól ismert, úgynevezett – gyűlöletoldalak. Lehetett szép fejleceket gyártani: „A hír szent, a vélemény szabad” (–demokrata) gondolattal, ahol a hírt megmásmították, a lényeget elhagyták, a vélemény publikálásának lehetőségét maguknak vindikálták. Egyik oldalon lehetett gyalázní, csak éppen a teljes értékű válaszadás, a másik oldal véleménynyilvánítása volt elfojtva. S ezek nem sérelmek. Csupán tapasztalások.

Pedig nincs kettős mérce, az újságírásban különösen nem. Az információ szabad áramlását, az információhoz való jogot – ami köz- és társadalmi érdek – nem akadályozhatja meg egy sajtós politikai akarat vagy a sajtóban meglévő egyenlőtlenség. 1989-ben, a rendszerváltás előestéjén az MSZMP-hez, majd később az MSZP-hez és az SZDSZ-hez közel álló országos, valamint megyei napilapokat máig kiderítetlen körülmények között privatizálták. S milyen érdekes, hogy a fő- és vezető szerkesztők döntő többsége a mai napig ezekhez a pártokhoz áll közel! A rendszerváltás első négy évében ellenzéki újságíróként küzdöttek, az azt követő négy év-

ben kormánypártiként hallgattak, majd ismét ellenzéki-ként harcoltak a sajtószabadságért. Természetesen a magukéért.

S mi az, hogy politikailag független lapok? Valószínűleg ez is a mesék birodalmába tartozik. Hiszen 1994-től 1998-ig voltak csak igazán függők. Kutakodásuk, vehemenciájuk, botrányriporterkedésük akkor elcsendesedett. Mintha a szakmában ebben az időszakban valóságfeltárás nem is létezett volna. Jólétesültségük éppen akkor laposodott el, amikor kirobbant a Tocsik-botrány, *Baja Ferenc* zsúrki vodkagyárának ügye vagy akár az orosz államadósságból származó zsiros milliók korrupt szocialista zsebekbe való jutásakor. Akkor hallgatás volt. Most meg szinte kiabálás van.

A szolidaritásról: csodálatos erény, de az újságírószakmában nem mi járattuk le. Amikor nyilvánvaló politikai tisztogatás zajlott – kormánysegédlettel – 1994 nyarán a Magyar Televízióban, karriereket, szakmai utakat törtek ketté, akkor az újságírók egy része a Kurírban, a Magyar Narancsban, a Hócipőben (és más alig tízezres példányszámú liberális hetilapban), a Magyar Hírlapban, a Népszavában és sajnos még a Népszabadságban is összetűzést nyitott a kirúgott újságírók ellen. Egyébiránt az elsősorban a múltbéli előfizetői és olvasói bázisára támaszkodó, s ezért a legnagyobb példányszámú napilappal úgy vagyok: ameddig *Eörsi Istvánt*, *Veér Andrást*, *Szalai Pélt*, *TGM-et* (stb.) közzől, addig a jobboldali újságírásnak egyszerűen szükségtelen komolyan vennie a létező baloldal vele szemben támasztott mércéit.

A blokádnál ugyanilyen jól működött a már említett lapoknál. Munkát ők ott sem kaphattak. 1997-ben a bedöntés előtt álló Új Magyarország kollektívája akkor már hónapok óta késve kapta meg a fizetését, prémiumot egyáltalán nem, s a külső szerzők kifizetése fél évet késett. Pénzhiány miatt a fűtést a Máza téli szerkesztőségben a Gázművek egyszerűen lezárta. A téli hidegben kabátban, sapkában dolgoztak az újságírók. Gémberedett ujjakkal, napról napra. (Nem vicc, még a leheletünk is látszott a levegőben.) Az utolsó hetekben aztán az Elektromos Művek is kikapcsolta az áramot. Sajtószabadság volt, 1997-ben. *Hornék* alatt. Az agonizáció végeredménye ismert: az Új Magyarország 1997 novemberében kimúlt, az országgyűlési választások előtt fél évvel. Teljes csendben, nem véletlenül. Ez idő alatt a MÚOSZ is nagyon el volt foglalva: Horn Gyula szégyenletes „sajtótájékoztatóit” szervezte, még tőle is ritkán látott alázattal. Mit mondjak, az ötvenes évek termelési híradói méltán megirigyelhetők volna azokat. Jó kis időutazás volt...

De hagyjuk a múltat. Erről mi szoktunk olykor visszamelegedni, mert ezt a sajtószabadság bajnokai, mostani Grál-lovagjai szeretik nagyon elfelejtetni. Nem is szólnak erről sem a televízióban, sem a rádióban, sem lapjaikban, mintha valami kitorlított volna az emlékeztetőkből. Nem jól van így ez az egész. Még akkor sem, ha tudjuk, hogy a most megszűnt újságok munkatársainak zömét a „testvérpapok” sorra befogadják. Bár mi nem vagyunk testvérek, de már nálunk is dolgozik néhány. Ez is a szolidaritás.

A félelem elmúlt, akármennyire is ennek az ellenkezőjét sulykolják. Most már hirdetnek lapunkban is. A Napi Magyarország május óta mintegy tízezerrel növelte meg példányszámát.

Remélem, így folytatjuk.

A SZERZŐ ÚJSÁGÍRÓ